

դասարաններն անհաղթման դասն է. աթուղ, զրապախտակ եւ կաւիճ բերինք. քիչ վերջ Ոսկան էֆ.ին ալ կեաւ. (այս ասեմները էֆէնոյի անտախտ արուիլ ըսկրսաւ դաստառակ): Անքերը լեցան ձկնի, բաւ մը բաւական էր զայն լացնելու: Ամենքս լուս ու մոռնջ զրգերնուս վրայ կը նայէինք առանց կարգաւու: Երկար հառաչէ մը վերջ սկսաւ աղաւ մը ալս լալ. յուզուեցանք. աչքերնիս թրջիլ ըսկրսան:

Միջեւ այն ատեն Ոսկան էֆ.ին զրգեհոնով լինէր յայնաժամ չէր, միշտ ուր դասախօսութեանի կը զբաղէր: Այդ օրը չը կրնայիմ ճամբարիլ ամէն բուն դուրս արուսաւ: Սրտաշարժ կերպով նկարագրեց իր սղարմիկ վիճակը, հոգաբարձուներու անգուր ընթացքը, ամառականներու անվար մնալը, ամբողջ ընտանիք մը արկեցնելու պէտքը որուն միակ նեցուկը ինքն էր: Այն օրէն ձգեց նա Մայր-վարժարանը եւ ուրիշ զարդի մը մէջ դասախօսելու գնաց: Բայց հրեքը երջանիկ չեղաւ. միշտ գրկանաց կնիքարկուեցաւ եւ հիւսանդուկներն մը ալ վրայ գալով Ս. Նչանի վանքը քաշուեցաւ: Երբեմն իրեն տեսութեան կ'երթայի, միշտ տխուր, միշտ մտածումներով չրկապատուած կը գտնէի զայն: Ոսկան խաբան այս վիճակին մէջ էր երբ ուսումնար չարժանակելու, աւելի ճիշդն ըսելով, վերականգն համար ստիպուեցայ ի. Պոլիս գալ:

Մէկ քանի տարիներ անցան. գրեթէ մոռցած էի վարժապետս: Օր մը, Երզնայիսան կ'երթայի Նայրիտակիցներէս մէկուն տնիկար. ներս կը մտնեմ. մէկը ծնագն վրայ նստած քնիլ տանին կ'երգէ: Կրցի՞ք դուչանք... Ոսկան խաբան էր, Ուղիտական բարեւերէն եւ ձեւերէ վերջ խոսակցութեան մասնը, վարժապետիս խոսուածքին, չարժուածքին մէջ տարբերակ բան մը կը տեսնէի: Ուր էր այն առջի լուրջ, քնամիլ Ոսկան խաբան: Սենտակէն դուրս ելայ եւ Նայրիտակիցներէս մէկէն առանձինն վարժապետիս վրայ տեղեկութիւններ ուղեցի: Երեւակայեցէք վերջին ծայր զարմանքս երբ Նայրիտակիցէս հետեւեալ պատասխանը ընդունեցայ.

— Փրկիչը գնելու համար Ստամբուլ են գրկեր:

Այլ եւս իրեն հետ տեղափոխուլ քաշուեթիւնը չունեցայ: Ա.ին մը վերջ լսեցի որ զայն փրկիչ տարելու են, բայց չէ ուղեր հոն մնալ «ես ի՞նչ ունիմ» ըսելով: Այնուհետեւ քանի մը աղայայինիկ ստակ հաւաքելով վարժապետը Նայրիտակ կը դրկեն: Երկու երեք ամիս վերջ լսեցինք որ Ոսկան խաբան... մեռել է: Խեղճ մարդ, ա՛յս էր այնչափ արխատութեանց վարձատրութիւնը. ո՞վ ինչէր քեզ մահուանէ՞ղ վերջ:

Ա. ԵՂԻՇԷ

ՔՈՒՆԵՐԱ

Բ.

Այժմ իմացանք թէ քրդերայի ծնունդ տուող տարրը ստորադիւրի ձեւ պատկեր է. ինչպէս կարող ենք բացատրել թէ քրդերան կը ծագի Հնդկաստանէ դատ ուրիշ երկրներէրու մէջ 10-20 տարին մէկ անցաւ: Քիչ ժամանակամիջոցի մը մէջ անհետանալու պայմանաւ. անշուշտ չենք կարող այս անհետացումը վերադրել մեր առողջագոյնական անկատար միջոցներուն: Այս երեւոյթին բացատրութիւնը պէտք է փնտռել պատկեր ընտանի յոտուութեանց մէջ: Արդարեւ պատիւ կը զատուի մշտնջենական կերպով Հնդկաստանի զանազան նահանգներուն մէջ, մասնաւոր Գանկէի տեղիքային մէջ որու երկրաբանական եւ կլիմայական յատկութիւնները կ'ապահովեն պատկեր մշտնջենական զոյգութիւնն: Իսկ այս երկրէն զատ ուրիշ երկրները չեն կրնային լուրջ միջնոյն հանդամանքները, բնական է հետեւեցնել թէ պատիւ չէ կարող ապրիլ ուրիշ երկրներէրու մէջ մշտնջենական կերպով: Իր երկրորդ պատճառ թուեցիք սա ալ թէ քրդերան վարակուած մարդ սա չլարակուելի միւս անգամ, եթէ ոչ բաւական մեծ ժամանակամիջոցէ մը ետք. միջնոյն թուր պէտք է ըսել հողին համար, եւ իր վերջին պատճառ ըսեցիք պատկերն անկայուն վիճակը:

ԳՈՒՆԵՐՈՒ ՓՈՒՆԱՐԻՈՒԹԻՒՆԸ

Այժմ քննենք թէ ինչպէս քրդերան անցնելով Հնդկաստանի սահմանները կ'աշուցեն մեր քաղաքները, ի մի բան որպիսի միջոցներով քրդերան կը փոխադրուի ուրիշ երկրները: Ինչպէս մարդ պէտք ունի իրեն համար փոխադրութեան միջոցներուն, աշխատ ալ պատիւ պէտք ունի փոխադրութեան միջոցի: Պէտք է կրկնենք աստ թէ ուր որ երկրայ պատիւ, անդ

պէտք է մանէ քրդերան: Ըսի թէ որս-սիր անելու, արդիւր համար պէտք ունի նպատակ ուր եւ կամ լուս եւս ըսելով բերրի վայրերու: Իր նպատակը վայրեր, զանազան նիւթերու հետ թուեցիք քրդերը, հարուստներն եւ մարդու աղիւններն: Լուս, ասոնք բաւական են զրդերան Հնդկաստանէ միջեւ: Ամերիկայ փոխադրելու: Այժմ հետեւները չեթանք, ենթադրենք թէ ճամբորդ մը կը մանէ վան, անցնելով սահմանագրութիւն եւ դաւով կողմանէն ուր կը արտադրուէ քրդերան: Դամբարան իր զարտաւրութիւնը կուստայ լուսայարարի մը որ կը լուսայ եւ միւս եւնոյն ժամանակ, բաւ մեծ հասանախանութեան, կը վարտուի արտաքին: Սա կայն քիչ որ լուստես ըլլանք եւ են թարրերը թէ լուսայարարը չլարակուի: միայն թէ երբ ազատու չուրք կ'երթայ թարկու ճեմիլ: մը մէջ եւ կամ սղար-տէղի մը անկիւնէ, անդ նկատեցէք որ մերձակայ հորդ արդարանուեցաւ քրդերայի պատիւով: Երկրորդ մը, երրորդ մը կուստայ հորէն ջուր անելու եւ իրենց կարգին կը բաւուին քրդերայէն:

Միայն հարկը չեն որ կարող են ընել այս բանը. միեւնոյնը կրնանք ըսել զանազան միայնու ջուրերու կեցողութեան համար: Այդ հորը կ'ըլլայ անդ վատարան մը ուսկից կը տարածուի արտաքին քաղաքին չորս կողմը:

Եթէ ենթադրենք իսկ թէ ճամբորդը մտաւ վան տանց անհետաւու իր հետ ու եւ է ազատու հարուստներ, միայն նկատուելով որ կուստայ նա երկրէ մը ուր քրդերան ճարակած է, կարող է փոխանցել քրդերան այն երկրին ուր մտած է. վատարակումը կ'ըլլայ սա կ'ըստնելով: Երբ կը մանէ քաղաքը քրդերային բաւական, իր կողմանքէն ճեմիլը կը վարակուի, ուսկից եւ հորը, եւ այսպէսով կը կազմէ արտաքին համար որպէս մը:

Գիտութեան մէջ կը տեսնենք արեւմտեւորեալ ճաղարարու ճամբորդանի զէպքեր որք ցատուի հետեւանքներն ունեցած են. եւ եթէ 1823, 1830, 1846, 1865 թուականներուն ծագած համարանքայն արտադրութիւնները, կը ասեանք: Երբեւ ասած օրինակիւ. ճիշդութիւնը:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՊԱՅՈՑՈՒՄԵՐ

1822 թուականին քրդերան կը ծագի ի Պարսկաստան ուսկից կը յառաջանայ ի ձիւն եւ Մաղաներան: 1823 թուին ի Ռէշտ: Այս քաղաքէն կը հետեւի Կասպից ծովու արեւմտեան քաղաքներն եւ կ'անցնի յունիս ամառան մէջ Աղաթու քաղաքը: Յունիս 29 ին Լուիկարա քաղաքն է որ կը վարակուի: Յետոյ կ'այցիլէ Սալայն քաղաքը եւ 1823 տեղաւորել 11 ին Պաղուի մէջ կը ծագի եւ միեւնոյն ամառան 22 ին Աղաթուիսան ուր կ'անհետանայ: Դամբարան որուն հետեւեցաւ համաճարակ արտաքին, ըստ հանդէս էր, այլ արտաքին ծագուեցաւ: Կանոնով եւ մեթոտով, այդ ճամբան կը միանայ Պարսկաստանը եւ Հնդկաստանը Ռուսիոյ հետ: Դամբարդ մը ի Ռուսիա անհետու: համար պէտք է հետեւի սոյն ուղին: Լուս, քրդերան ալ հետեւեցաւ ճիշդ ճամբորդին բունած ուղին:

1830 թուին համաճարակ արտաքին եւնոյն սկիզբը եւ միեւնոյն ընթացքը ունեցաւ, միայն սա տարբերութեամբ որ երբ յունիս ամառան մէջ Սալայն քաղաքը կը հոսեր, փոխանակ ամառան պէս Աղաթուի մէջ արեւելու, երկու ճիւղի բաժնուեցաւ, մին զայն ի Պաղու, իւրական, Տէրպէնտ, յետոյ անցաւ Աղաթուիսան ուրիշ հետեւեցաւ Վոլկայի տարիներուն եւ օգոստոս 15 ին վարակեց Սալայնով քաղաքը: Աղաթուիսան ի Ռուսիա, Անգլիա, Պոնտոս, Հոլանտա, Իսպանիա: Երկրորդ ճիւղն ուղղուեցաւ դէպ ի թիֆլիս եւ ամբողջ Կասպիս: Այս երկրորդ համաճարակին ճամբան ալ եթէ քննելու ըլլանք, կը տեսնենք թէ ըրդարովին ճամբորդի մը կամ բանակի մը լսնած ճամբան է եւ եթէ կայ տեղ մը որ չէ այցելած ճամբորդը եւ կամ դուրի է առեւարական հարգողացութիւնէ, անդ ալ քրդերան երեւցած չէ: Դամբարդ մը Պոնտոս ամառան համար Անգլիայէն հարկ է անցնի նախ Քուէ քաղաքէն որ Տուրի գիւնացէ է, 1830 ին ալ քրդերան Անգլիայէն Պոնտոս կ'անցնի ճիւղ Քուէի ճամբով, այսինքն նախ քրդերան կը ծագի Քուէի մէջ ամբողջ Պոնտոսայի մէջ ճարակելու տալի:

Երրորդ համաճարակն 1846 ին էր: Մի եւնոյն ընթացքը ունէր, միայն թէ աստ թիֆլիսէն կ'անցնի Քուէիայն եւ Քուէիայն Տրապիզոն, այցելելով մէկ կողմէն ամբողջ Սեւ ծովու նաւահանդիսաներն եւ միւս կողմէն տարածուելով Ռուսիա, Գերմանիա, Պոնտոս, Իսպանիա:

Չորրորդ համաճարակը 1865 թուականին էր. այս անգամ ըրդարովին ծովային

ճամբով էր որ մտաւ կը գործէր: Այն թուականին տաղին անգամ Հինգսդի մէջ ծագեցաւ քրդերան մահամտական ուստարներու միջոցով որք կուսային Հնդկաստանէ: Ապրիլի վերջերս կը տարածուէր դէպ ի Մէքքէ եւ Մեհրիս, 24 մայիսին ի Սուէզ, յունիս 2 ին Աղեքսանդրիա: սոյն չուրքը արդէն կը ներկայացնէ ուստարներուն անցած տեղը: Աղեքսանդրիոյ մէջ սոյն պահուն դրամաւած օտարականք իրենց ան ուստարներին կը ցրուի Միկերկրականի դահաւանքն ուստարներէր: քրդերան ալ սոյն օտարականներուն հետ կը մանէ ի կ. Պոլիս, Պէլլոս, Քիւսպէնէ: Ստատոս տարի կը տարածուի միջեւ: Նիւ Եթրք եւ Կաստայուր, Միջագետք եւնոյն Երեւոյնով մեր խոսքը, հետեւեցնելու կանոն մը, այն է թէ քրդերան ճամբորդին տեսութեան չարկներուն ինքնացով կը տարածուի համայն աշխարհ: Այս ճամբուն չուրքը Հնդկաստան է, ուր կը փարի ճամբորդին ուղեւորուն:

Այժմ ենթադրենք թէ ու եւ է քաղաքի մը մէջ հիւսանդութիւն մը ծագեցաւ որու բնութեան վրայ բովիլը չէ կարող վերջին բաւան ըսել, եւ կամ բովիլն առեւելին անգամ ըլլալով կը տեսնէ հիւսանդ մը որ քրդերայի նմանող նշաններ կը ցուցնէ եւ որու մասին կը վարանք ի ըսելու թէ քրդերա է. ինչ պիտի ըլլայ բովիլի մը լսնելիք ընթացքը: Պէտք է ըսել թէ Քուէի գիւնացն առաջ բովիլները շատ վարանու եւ չիթիլ են վճիռ դարու համար թէ քրդերայի հանդէպ կը անհետու: միջեւ որ արտաքին ճամբորդ եւ իր բաղմամբը զոնքը չընէ, չէին կարող հաստատ իրարով ըսել թէ իրարէի քրդերայի հանդէպ կը գտնուին: Այժմ դատապարտելի է բովիլն երբ կը վատարան եւ չը գիտէր հիւսանդի կողմանքին մանրալիտական քննութեան: Այդ քննութեան ճորձիւ իսկոյն կարող է մարդ ըսել թէ քրդերա է, զի ոնդ բաւարարէ — պատկերներ կը տեսնուին: Երբ այս կարեւոր հարցը լուծուի, այն ասեմ պէտք է հակահետական դրեւի միջոցներ ձեռք առնել արտաքին տաւածուել: արդիւրու համար, ի գործ գնել պաշտպանողական ամենախիստ միջոցներ, քարտեթիմա հաստատել թէ՛ ցամաքի եւ թէ՛ ծովու կողմէ, եւ դարձեալ զնել քաղաքն սոյնովի վիճակի մէջ որ պատկեր չկարենայ գտնել կը զարգացան համար նպատակ ուր մը: Այս մասին արդէն մեր աստիճան յարաբերութիւն մէջ ըսելու թէ ինչ են այն պայմաններն որով կարող ենք արդիւր զարգացնել:

Բարիլ

Գ. Ս. ՃԵՆԱԿԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍՈՒՋՊԵՐԻ ԵՒ ԿԼԱՍՍԻՈՆ

Պահպանողական նախարարութիւնը չուրքն տեղի տալ իրեն հակառակորդ կուսակցութեան. դեթ այսպէս կ'երեւի երկուսն հրատարակուած հետադիւրեւել: Սուղպէրի կուզէ ներկայանալ նորընտիր խորհրդարանին եւ անվտանգութեան քուէով մը հրաժարիլ. սակայն պայման մըն ալ կը գնէ. այն մեծամասնութիւնը որ իրեն գէտ քուէ պիտի տայ, պէտք է որ իր մէջ չունենայ իսկապատական երեւոյթաններ: Այս ամէնը նորութիւններն են Սուղպէրի քաղաքական կեանքին մէջ. բնական է որ ընդհանուր Եւրոպիոյ ուղղութիւնը դրան, վան զի շատ կասկածներ կան թէ Սուղպէրի յամառութիւնն առաջ գտն այնպիսի դեպքեր որք հորատպէս աղբին Սուղպէրի քաղաքական եւ ընկերական կացութեան վրայ եւ միանգամայն աղբին ընդհանուր Եւրոպայի վրայ:

Սուղպէրի մէջ օտարութիւն էր որ երեւոյթանական ընտրութիւններ կատարուելուն պէս պաշտօնի վրայ կողմ հատարարութիւնը անմիջապէս հրատարական կուտար, եթէ հակառակ կուսակցութիւնը յաղթանակած էր: Նախարարութիւնը խորհրդարանին վճիլն չէր սպասեր, այլ ժողովրդին վճիլն էր որ ամէն բան կ'որոշէր: Այսպէս 1868 Տիգրայէլի (որ յետոյ Պիքոնիֆիլա եղաւ), 1874 ին Կասպիս, 1880 ին Պիքոնիֆիլ, 1886 ին Կասպիս իրենց հրաժարականներն անմիջապէս տուին երբ իրենց հակառակորդ կուսակցութիւններ յաղթանակեցին. չպատահեցին որ խորհրդարանը անվտանգութեան քուէ տայ: Միայն 1885 ին Սուղպէրի պաշտօնի վրայ մնաց, թէեւ ընտրութիւններն իրեն փոքրամասնութիւն տուած էին, միջեւ որ խորհրդարանէն հակառակ քուէ մը տուաւ:

Սուղպէրի այս ընթացքն արդարացընելու համար կ'ընէր այնպիսի անարկու-

թիւն մը որ թերեւս միջեւ տատանան որ արդարացի կրնար համարուիլ: Պատահաւ մը չկայ, կ'ըսէր, որ իրականացի երեւոյթանները կատարութեան համար չենք. անոնք ունին այնպիսի խնդիրներ որոնց յաղաղութեան համար կրնան տեսնել յարկ պահպանողականներուն, ուստի սպասենք, կ'ըսէր, տեսնել թէ խորհրդարանին մէջ քի կուսակցութեան պիտի յարին: Սակայն, եթէ երկուսն հետագրին բերած տեղեկութիւններն ստոյգ են, — եւ հաւանական է որ ստոյգ ըլլան, — վան գի տայ մարդ ճրտաարարութիւններ կ'ըսէ: Եւ ինչպիսի մէջ, — այն ատեն խնդիր բոլորին տարբեր գոյն մը կ'տեսնէ: Միթէ Իսլամիստ Երեւոյնով Միացեալ-Ստատոս դուրս մնայ չիարմին, եւ եթէ իսլամիստներ երեւոյթանները չհամարուին համահաստատ միւս երեւոյթաններուն ո՞չ ապաքէն նոյն իսկ այս գործով Իսլամիստ անհաստատ կը համարուի Անգլիայէն: Սուղպէրի այս նոր տեսութեամբ ամբողջ անգլիական սահմանագրութեան հիմը կը խախտի:

Եւ արդարեւ եթէ իսլամիստներ եւ իսլամիստները հաւատար չհամարուին միւսներուն, այնուհետեւ օրոտնաւ մը չկայ որ Սուղպէրի եւ Կալէի երեւոյթաններն ալ դուս անգլիական երեւոյթաններ համարուին: Թէեւ այս տեսութիւնը հանդ ըլլայ արահայանողականեւ, բայց շատ նպատակ ունի ընդհանուր բերանդական չափերուն:

Պահպանողական չափերուն կրնայ նոր պատասխար ըլլայ, վան գի Կասպիսի մեծամասնութիւնը ձեռք բերուած է Իսլամիստի, Սուղպէրի եւ Կալէի քուէներէն: Իսլամիստի մէջ բնորոշեցան 80 երեւոյթաններ հակաիսլամիստներ, կը քուէարկին Կասպիսի հետ ընդգէտ 23 միւսութեանկանց: Սուղպէրի մէջ 51 Կասպիսիսները ընտրուեցան ընդգէտ 21 միւսութեանկանց, եւ Կալէի մէջ 27 Կասպիսիսները ընդգէտ 3 միւսութեանկանց: Ինչպէս կը տեսնուի 111 ձայն ունին ազատականք այս երկրներուն մէջ, միջեւ բուն Անգլիոյ մէջ ազատականք ունին 197 քուէ իսկ պահպանողականք 237 եւ միւսութեանկանք 32: Ուրեմն հատարարականք ունին 72 ձայնի մեծամասնութիւն մը զոր ջնջելով վերադիւր 111էն կը մնայ Կասպիսի 40 ձայն:

Բայց ինչպէս ըսինք թէ պահպանողական չափեր կրնան յարմարել երկրի խորհրդարաններու, բայց ընդհանուր Երեւոյթանի չափերը տարբեր պահպանողականութեան մէջ: Իրաւ է որ Անգլիա միշտ պետութեան զուգին ուստի համարած է ինքզինքը եւ Իսլամիստի, Սուղպէրի, Կալէի բնակիչները երկրորդական կարգի ցեղեր, երկրորդական կարգի քաղաքացիներ կը համարի: Բայց ինչ կրնան ընել, ամէնքը ի մի ձուլուած են եւ իսլամութեան գնելով միութիւնը քակուել պէս բան մը կ'ըլլայ: Ուստի պէտք է յուսով որ Անգլիոյ պէս իսլամական ժողովրդը մը պիտի չընդունի Սուղպէրի տեսութիւնները իսլամական երեւոյթաններու մասին:

Սակայն կարելի է հարցնել թէ, ինչու համար պահպանողականք այսքան կը փարին իսլամութեան եւ չեն պահպաներ Անգլիոյ սահմանագրական տեսութիւնները: Սուղպէրի եւ իր ընկերը փառասիրութեամբ չէ որ իրենց տեղն անշուշտ կը մնան ալ այնպէս համարուած են որ քաղաքի կողմ համար Կասպիսի ծրագրերը մանաբար են անգլիական չափերուն, ուստի իրենց արեւելու պարտականութիւնը կը համարին ամէն կերպով աշխատիլ որ ինչպիսի կարելի է դժուարութիւններ յարաբերան, ժամանակ վատակին, եւ Աստուած ողորմած է, շատ բան կրնայ առաջ գալ:

Սուղպէրի չրաժարիլ անաւտիկ տեսչին գիտարարութիւն մը Կասպիսի ընդունելու էր յուսով թէ կրնայ Կասպիսիս քուէները զործարարական երեւոյթանները, անոնց ծաղաղեղ զոհողութիւններ ընելու, իսկ երբ հրաժարի անհետեւ ալ նոր նախարարութիւնը ուրիշ դժուարութիւններու պիտի հանդիպի: Նոր խորհրդարանին մէջ նոր նախարարութիւնը ո՞ր խնդիր կարեւորութիւն եւ տալիս հոսութիւն տայ, երկրորդականներ խնդիրներուն թէ քաղաքացի խնդիրներուն: Եթէ առաջնութիւնը երկրորդականներն արտաքին, Իսլամիստի պիտի չընդունան, եթէ միւս խնդիրն արտաքին, երկրորդական չափեր պատկապմա երեւոյթաններ պիտի լորտային: Արդ Կասպիսիս թէ՛ Իսլամիստներուն եւ թէ՛ երկրորդականներուն հաւատարակեալ կողմնածէ, իր զօրութիւնն անոնցմէ առած է:

Իսլամիստներուն եւ երկրորդականներուն միջեւ կարեւորութիւն չէր ստանար եթէ հաւանական ըլլար որ արդի խորհրդարանը պիտի չարտահայէ վեց ա-

րի. բայց անտարակոյս է որ չուս կը լուծուի, վան գի եթէ նա վաւերացնէ Կասպիսի ծրագրերը քաղաքացի կողմից հարկ է նաեւ անել լորտեւ հաւանութիւնը, եւ որովհետեւ կատարեալ ապահովութիւն կայ թէ լորտեւ ժողովը իր հաւանութիւնը չիդիտայ, ուստի խորհրդարանը պիտի լուծուի: Արդ պահպանողականը կը կարծեն որ եթէ Կասպիսիս առաջնութիւն տայ քաղաքացի խնդիրն երկրորդականը դժգոյ պիտի մընան, եթէ երկրորդականներ խնդիրն տայ Իսլամիստի դժգոյ պիտի մնան եւ յաւիտը ընտրութեան այդ երկու խումբերէն մին, հաւանաբէն երկրորդութիւն, պահպանողականներու կը յարին եւ ասով մեծահաւանութիւն կ'առնեն:

Բայց Կասպիսի չուսահատար եւ ինքն ալ չատ բան ընելու բնորոշակ է:

ՍՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ա. Ն. Գ. Լ. Ա.

Ընտրական յոյնութիւններէն Պ. Կասպիսի շատ տկարացաւ, այնպէս որ իր առողջական վիճակը շատ մտահոգութիւն սկսաւ պատճառել: Սակայն Անգլիոյ ապագայ նախարարարար Սուղպէրի չափերն օգտուր կաղաղութեամբ վեարարու: Ի չափարար:

Պահպանողական լրագրիները լուր մը հրատարակեցին թէ թագուհին Կասպիսի տղնուականութիւն պիտի տայ, որով ալ ալ կուս լորտ ըլլալով պիտի մանէ Լորտեւ ժողովին մէջ ուր լորտեւ ազատական կուսակցութեան պէտք պիտի ըլլայ: Իսկ երեւոյթանական ժողովին մէջ իրեն պիտի յաջորդէ սըր Ռոլիւրմ Հարթորդ: Սակայն ազատական կուսակցութեան լրագրիները չեն հաւատար այս լուրին:

Եւ արդարեւ դժուար է

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Թ. ՄԱՆՃԱԳՃԵԱՆ

ԱՐԵՎԵԼԵԱՆ ԵՐԱՍՈՒՂԻՔ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԵԶ Կ. ՊՈԼՍՈՑ ԵՒ ԳԻՒԶԻՒՄ — ԶԵՔՄԵՃԷՒ

Սկսեալ ի 1 ՄԱՅԻՍ 1892, մինչև ցոր տնօրնութիւն

Կ. ՊՈԼՍԵՆ ԳԻՒԶԻՒՄ — ԶԵՔՄԵՃԷ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱՄԱՐՈՑ

	8	10	62	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50	52	54	56
	ԱՐԱՌՈՏ												ԵՐԵՎԱՆ													
Կ. Պոլսէն	6	—	6 30	7	—	7 43	8 35	9	—	9 34	10	—	10 30	11	—	11 30	12	—	12 30	13	—	13 30	14	—	14 30	15
Դաւթեան	6	00	6 41	7	09	7 35	8 45	9	09	9 34	10	9	10 39	11	09	11 42	12	09	12 39	13	9	12 29	13	9	13 39	14
Եւսէիկոյ	6	13	—	7	13	7 59	3 49	7	43	3 43	10	13	10 43	11	13	11 46	12	13	12 43	13	13	13 43	14	13	14 43	15
Տառ. Գաւ	6	19	—	7	18	8 05	58	5	18	9 49	10	18	10 49	11	19	11 52	12	19	12 49	13	19	13 49	14	19	14 49	15
Սամաթի	6	23	—	7	21	8 10	55	9	20	9 53	10	20	10 53	11	23	12 09	12	23	12 53	13	23	13 53	14	23	14 53	15
Եւսէիկոյ	6	23	—	7	21	8 10	55	9	20	9 53	10	20	10 53	11	23	12 09	12	23	12 53	13	23	13 53	14	23	14 53	15
Մարգար	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Սարգիս	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք	6	33	7 07	7 12	7 32	8 21	9 10	—	10 04	—	11 04	11 34	12 19	—	12 04	—	3 03	3 18	3 35	03	5 34	—	6 34	—	7 34	8 09
Քալիք</																										